

Ja i mój uśmiech

Moje Zęby

Dbam o Zęby

Gra

Zdrowe zęby

Idę do Stomatologa

WAŻNA MISJA – DBAM O ZĘBY!

Nie masz wpływu na kształt swoich zębów, ich budowę, kolor szkliva. O tym zdecydowały geny. Ale to, czy twoje zęby będą mocne i zdrowe, zależy tylko od ciebie. Przejmij inicjatywę i wprowadź zmiany, które będą dla ciebie dobre.

Z tego zeszytu, krok po kroku, dowiesz się, jak dbać o zęby, czego unikać, a co warto robić, by mieć piękny i zdrowy uśmiech. Działaj zgodnie z moimi wskazówkami, a twoje zęby będą powodem do dumy.

Powodzenia!
Superwiewiórka

Cztery proste kroki dla zdrowych i czystych zębów

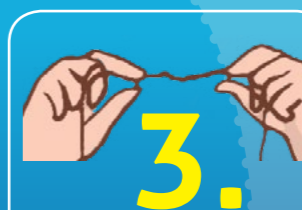
1.

Myj dokładnie zęby pastą z fluorem przynajmniej dwa razy dziennie.

2.

Odwiedzaj regularnie gabinet stomatologiczny – co pół roku.

3.

Używaj nici i płynów dentystycznych, by czyścić zęby i przestrzenie między zębami.

4.

Po jedzeniu i picciu, gdy nie możesz umyć zębów, żuj bezcukrową gumę.

Zeszyt powstał we współpracy z:

Copyright © Polski Czerwony Krzyż, Warszawa 2013
Publikacja przygotowana przez Grupę Wydawniczą BOOKMARK SA
ISBN 978-83-63292-48-5

Moje Zęby

Piękne, mocne, zdrowe zęby to skarb

Przypomnij sobie zdjęcia ulubionych aktorów, piosenkarzy – wszyscy uśmiechają się szeroko. Są dumni ze swojego uśmiechu. Zauważ, że ludzie pogodni, którzy często się śmieją, przeważnie mają piękne zęby. Zęby dodają im swobody w zachowaniu, pewności siebie. Inaczej zachowuje się ktoś świadomy problemów z zębami. Takie osoby starają się nie otwierać szeroko ust, nie śmieją się za często. Stają się smutni i ponurzy.

A ty, czy lubisz swój uśmiech? Czy śmiejesz się często i szeroko? Czy kiedyś ćwiczyłeś swój uśmiech przed lustrem? Spróbuj. Rób różne miny, wygłupiaj się, pobaw się mimiką. Do zabawy możesz zaprosić rodzeństwo albo przyjaciół. I co? Lubisz swoje zęby?

Zadanie

Zęby też mają fason

Na co dzień widzimy zęby wielu ludzi, ale czy im się przyglądamy? Zwróć uwagę, jak bardzo zęby poszczególnych osób się różnią. Ludzie mają zęby szerokie, wąskie, ściśle przylegające do siebie, wypukłe lub płaskie. Czasami po środku mają szerszą przerwę, to diastema. Zwróć uwagę, że przeważnie kształt zębów harmonijnie pasuje do rysów twarzy.

A ty jak określisz swoje zęby?

ankieta

Moja pewność siebie

Gdy mówię, szeroko otwieram usta
zawsze (4) często (3) rzadko (2) nigdy (1)

Chętnie się śmieję
zawsze (4) często (3) rzadko (2) nigdy (1)

Zasłaniam usta ręką
zawsze (1) często (2) rzadko (3) nigdy (4)

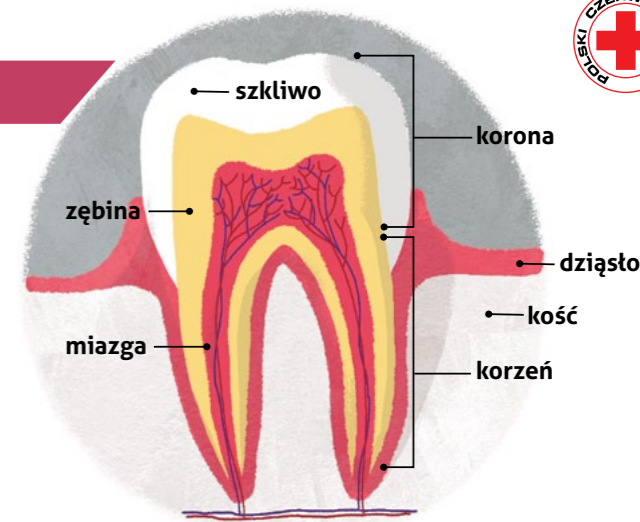
Policz punkty:

3-7 – nie masz dużej pewności siebie. Może przyczyną jest stan twoich zębów, które starasz się ukryć przed światem? Porozmawiaj o tym z kimś, do kogo masz zaufanie.

8-12 – jesteś pewny siebie, otwarty. Gratulacje!

Jak zbudowane są zęby?

Ząb to nie tylko to, co widzimy, czyli korona. Każdy ząb ma złożoną budowę. Jego dłuższa część jest niewidoczna – ukryta w zębodole, przykryta kością i dziąsłem – to korzeń. Zobacz jak skomplikowana jest budowa zębów.

Czy wiesz, że siekacze i kły mają pojedyncze korzenie, a zęby trzonowe są wielokorzeniowe?

Podstawowym budulcem zębów jest wapń – minerał, dzięki któremu są one twarde i mocne.

Różne kolory bieli

Czasami się zdarza, że ktoś ma naprawdę białe zęby. Mówimy wtedy, że ma zęby białe jak śnieg. Najczęściej jednak zdrowe zęby mają odcienie – od niebieskawego, przez szary, żółtawy aż do brązowego. Odcień zębów zależy od poziomu ich zmineralizowania. Im ciemniejszy kolor, tym zęby są bardziej zmineralizowane, czyli mocniejsze.

Zęby mądrości

To cztery najgłębiej położone zęby trzonowe, zwane też ósemkami. Pojawiają się najpóźniej, bo nawet po 30. roku życia i to dorosłe ząbkowanie bywa nieprzyjemne. Jednak zęby mądrości nie każdemu wyrastają, co w związku z ich nazwą jest przyczyną żartów.

A jak jest w twojej rodzinie? Czy wyrastają wam zęby mądrości?

Ważne słowo **SZKLIWO**

To najtwardsza część zęba, o którą musimy szczególnie dbać. By mieć zdrowe szkliwo, trzeba wiedzieć, co mu zagraża, co może je uszkodzić.

Porady Superwiewiórki

Zdrowe zęby dodają pewności siebie. Dbaj o nie! Bądź z nich dumny!

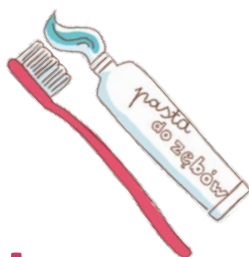
Dbam o Zęby

Stałe zęby mają ci służyć przez całe życie

Pierwsze doświadczenia z dbaniem o mleczaki masz już za sobą. Teraz czas na zęby stałe. O swoje naturalne zęby warto dbać, by jak najdłużej były zdrowe i piękne. Mają ci służyć przez całe życie.

Cztery kroki dbania o zęby

1

Mycie

Zadanie: każdy ząb musi być dokładnie umyty, z każdej strony.
Pomoce: dobrze dobrana, regularnie wymieniana na nową szczoteczka i pasta z fluorem.
Jak często: co najmniej dwa razy dziennie – rano i wieczorem. Najlepiej płukać i myć zęby po każdym posiłku.

2

Lekarz dentysta

Zadanie: wizyty kontrolne w gabinecie stomatologicznym.
Pomoce: kalendarz z terminami wizyt.
Jak często: regularnie, co sześć miesięcy, gdy nic się nie dzieje. Gdy masz problem z zębami, dziąsłami, gdy masz pytania i wątpliwości – nie zwlekaj z wizytą. Umów się na konsultację.

3

Czyszczenie

Zadanie: oczyszczenie zębów z nalotu, dotarcie do trudno dostępnych przestrzeni międzyzębowych.
Pomoce: nici dentystyczne, płyn do płukania ust.
Jak często: najlepiej po każdym posiłku, nie rzadziej niż raz dziennie.

4

Guma bezcukrowa do żucia po posiłku

Zadanie: zwiększanie wydzielania śliny. Ślina pomaga neutralizować kwasy szkodliwe dla zębów.
Pomoce: bezcukrowa guma do żucia.
Jak często: po każdym posiłku, gdy jesteś poza domem i nie masz możliwości umycia zębów.

Świeży oddech

Nieświeży oddech najczęściej spowodowany jest niewłaściwą higieną jamy ustnej, w której rozwijają się bakterie żywiące się resztkami pokarmowymi. Często przyczyną może być niemycie... języka. **Tak, tak!** **Język też trzeba myć!** Wystarczy do tego zwykła szczoteczka.

Miło czuć świeży oddech. Swoj i innych. Szczególnie w czasie rozmowy, przy bliższym kontakcie.

Ważne słowo

REGULARNOŚĆ

Skuteczność dbania o zęby zależy od twojej **REGULARNOŚCI**. Gdy wyrobisz dobre nawyki, nawet nie będziesz myśleć, o tym, co trzeba zrobić. Po prostu zrobisz, co trzeba!

Porady Superwiewiórki

Nie zapominaj o myciu języka szczoteczka! Na języku lubią gromadzić się bakterie!

ankieta

Jak dbasz o zęby?

Starannie myję zęby, co najmniej dwa razy dziennie

zawsze (4) często (3) rzadko (2) nigdy (0)

Chodzę na kontrolę do gabinetu dentystycznego

Regularnie, dwa razy w roku (4)
Raz w roku (2)
Kiedy mnie coś zaniepokoi (1)
Nie chodzę do dentysty (0)

Czyszczę zęby

Regularnie korzystam z nici i płuczę usta (4)
Zdarza mi się użyć nici dentystycznych (1)
Myję zęby i to wystarcza (0)

Gdy nie mogę umyć zębów po posiłku, żuję gumę bez cukru

Zawsze. Dbam, by mieć przy sobie gumę bez cukru (4)
Jak sobie przypomnę (1)
Nigdy nie żuję gumy (0)

Policz punkty:

3 i mniej – fatalnie! Dbanie o zęby to nie przykry obowiązek, ale dowód, że rozumiesz, jak ważne są zdrowe i piękne zęby w twoim życiu. Na złość babci odmrozę sobie uszy? Taka postawa nie ma sensu! Zęby są twoim skarbem.
4-8 – do dzieła, bo jest co naprawiać. Zmień zwyczaj, zacznij dbać o zęby regularnie. Inaczej pojawią się problemy.
9-15 – nie jest źle, ale możesz się trochę bardziej przyłożyć do troski o własne zęby.
16 punktów – wzorowo dbasz o swoje zęby. Przekonaj kolegów, że warto dbać o zęby.

Gra

Gra dla 2-4 graczy w wieku 10-99.
Do gry dodatkowo potrzebne są pionki oraz kostka.

Zasady gry:

Każdy z graczy ustawia swój pionek na polu START. Rozpoczyna najmłodszy z graczy lub ten, który wyrzuci największą liczbę oczek. Gracze kolejno rzucają kostką i przesuwają swoje pionki o tyle pól, ile oczek wskaże kostka. Na planszy znajdują się pola przygód. Jeżeli gracz na którymś z nich stanie, musi wykonać odpowiednie polecenie.

W grze nie obowiązuje zbijanie.
Na jednym polu może stać dowolna liczba pionków.
Wygrywa gracz, który pierwszy dotrze do mety.

- 1** Czy dokładnie umyłeś zęby i język?
Wróć na start.
- 2** Pamiętałeś o żuciu gumy bez cukru po zjedzeniu ciastka. Brawo.
Przesuń pionek o 3 pola do przodu.
- 3** Podczas kontroli okazało się, że masz ubytek w zębie.
Tracisz kolejkę.
- 4** BRAWO! Umyłeś zęby po obiedzie.
Przesuń pionek o 2 pola do przodu.
- 5** Musisz wyleczyć ząb.
Wróć na pole z fotelem dentystycznym.
- 6** Pamiętałeś o kontrolnej wizycie w gabinecie dentystycznym.
Przesuń pionek o 3 pola do przodu.
- 7** Po wieczornym myciu zębów wypiełeś słodki napój.
Cofnij pionek o 2 pola.
- 8** Masz zdrowe i mocne zęby. Należy ci się nagroda.
Idziesz krótszą trasą.
- 9** Zapomniałeś wymienić zużyty szczoteczkę na nową.
Cofnij pionek o 1 pole.
- 10** Na twoich zębach jest dużo osadu, który można usunąć w gabinecie dentystycznym.
Wróć na pole z fotelem dentystycznym.

Zdrowe Zęby

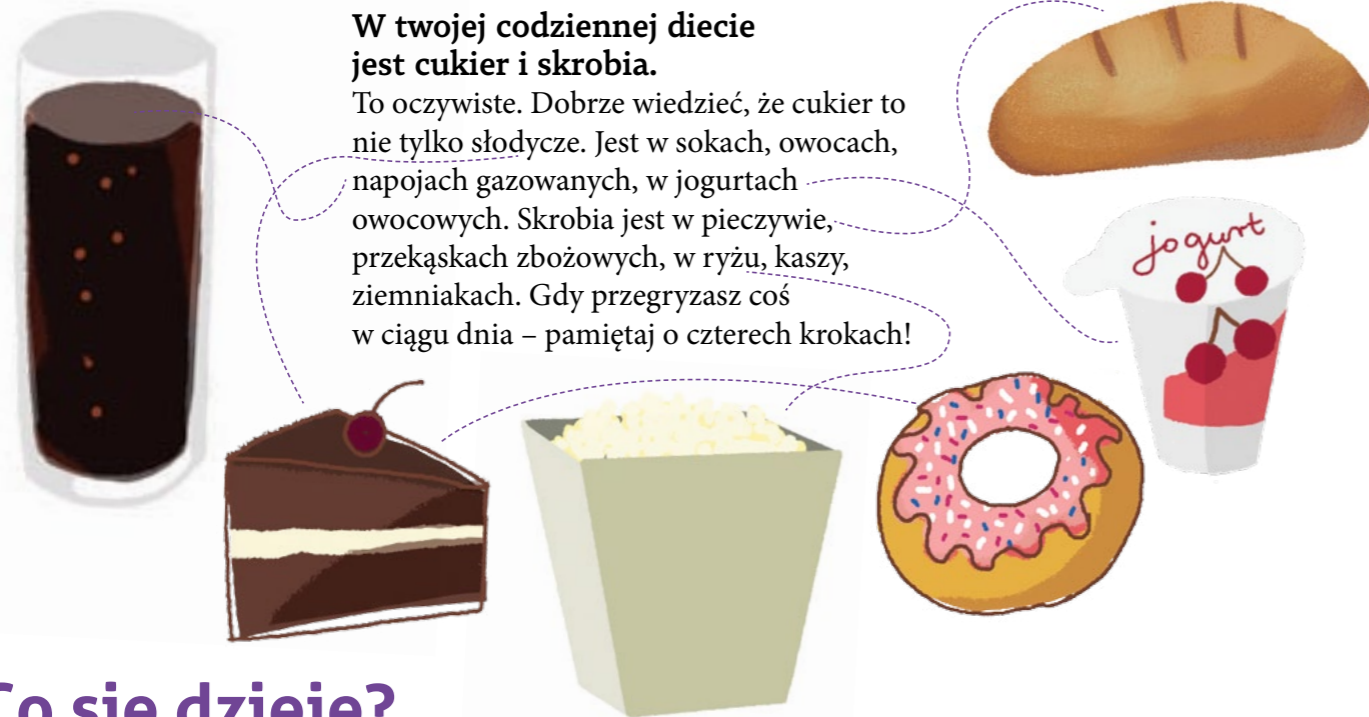

Co szkodzi zębom?

Szkliwo zębów jest wrażliwe. Przekonasz się o tym, gdy zrobisz doświadczenie z jajkiem (opis eksperymentu znajdziesz na stronie 12). Kwasy szkodzą zębom, bo rozpuszczają szkliwo. Unikaj produktów, które zawierają kwasy, a unikniesz problemów ze szkliwem.

W twojej codziennej diecie jest cukier i skrobia.

To oczywiste. Dobrze wiedzieć, że cukier to nie tylko słodycze. Jest w sokach, owocach, napojach gazowanych, w jogurtach owocowych. Skrobia jest w pieczywie, przekąskach zbożowych, w ryżu, kaszy, ziemniakach. Gdy przegryzasz coś w ciągu dnia – pamiętaj o czterech krokach!

Co się dzieje?

Resztki pokarmu, drobinki cukru i skrobi po posiłku pozostają na twoich zębach i wchodzi w reakcje chemiczne z płytka nazębną (porozmawiajcie o tym na lekcjach przyrody – to fascynujące procesy). W efekcie tworzą się kwasy, które niszczą szkliwo. Zniszczone lub osłabione szkliwo to zaproszenie dla próchnicy.

Co robić? Pamiętaj o 4 krokach

Oczywiście nie unikaj jedzenia! Wystarczy pamiętać o czterech zasadach i stosować je regularnie. Myjesz, odwiedzasz lekarza dentystę, czyścisz nicią, płuczesz zęby i żujesz gumę bez cukru po posiłkach. Magia? Nie. To PROFILAKTYKA. Dzięki temu skutecznie dbasz o zęby i zapobiegasz problemom.

Zadanie

Kąski–przekąski

Pewnie myślisz, że zagrożenie próchnicą ciebie nie dotyczy. Wydaje ci się, że przekąski jesz rzadko i w niewielkich ilościach? Sprawdź. Przygotuj kartkę papieru. Podziel ją na siedem części – siedem dni tygodnia. Codziennie przez tydzień zapisuj każdy wypity łyk i każdy zjedzony między posiłkami kęs. Po tygodniu wyciągnij wnioski.

MAJ 2013	
PN 13	Batonik
WT 14	lody, paluszki
SR 15	
CZW 16	
PT 17	Banan
SOB 18	sok
N 19	

Próchnica – co to takiego?

Na pewno wiesz, jak wygląda spróchniałe drzewo. Kruszy się, można je rozetrzeć na pył. A kiedyś było mocne i twarde! To samo może stać się z twoim zębem. Dziś mocny i zdrowy, gdy nie będziesz przestrzegać czterech kroków, może zostać zaatakowany przez bakterie wywołujące próchnicę.

Gdy zdarzy się, że ząb choruje...

...natychmiast trzeba go wyleczyć. W gabinecie dentystycznym stomatolog zajmie się tym problemem. Dlaczego to takie ważne? Zęby zaatakowane przez próchnicę są bazą, z której w sprzyjających okolicznościach bakterie mogą wyruszyć do płuc, do serca, powodując poważne choroby. Lepiej nie dawać im takiej szansy.

Kiedy przyda się guma bez cukru

Guma nie zastąpi szczoteczki i pasty, ale gdy jesteś poza domem i nie masz możliwości umycia zębów po jedzeniu, żuj gumę. Bezcukrowa guma żuta przez 20 minut pomaga dbać o zęby.

GUMOWY SAVOIR-VIVRE, CZYLI SZTUKA KULTURALNEGO ŻUCIA GUMY

- Żuj gumę cicho, nie mlaskaj
- Nie żuj gumy w czasie lekcji
- Zużyta gumę zawiń w papierek i wyrzuć do kosza
- Nie wyrzucaj gumy bezpośrednio na chodnik, na ulicę
- Nie przyklejaj zużytej gumy pod ławką ani do żadnych mebli

Ważne słowo FLUOR

Fluor to naturalnie występujący w przyrodzie minerał, doskonały w powstrzymywaniu rozwoju próchnicy. Dodaje się go do past do zębów, w szkołach przeprowadza się fluoryzację. W niektórych miastach dodawany jest do wody wodociągowej. Gdy trzeba, można przyjmować go w postaci kropli.

Porady Superwiewiórki

Mleko i jego przetwory mają dużo wapnia, to sojusznicy zębów.

ankieta

Spójrz w lusterko i odpowiedz na pytania:

Moje zęby są czyste

idealnie (3) tak sobie (1) nie są (0)

Moje zęby nie mają osadu

ani śladu (3) może trochę (1) mają osad (0)

Mój język jest czysty

różowy, bez nalotu (3) z nalotem (0)

Mój oddech jest świeży

tak (3) nie wiem (1) chyba nie (0)

Policz punkty:

4 i mniej – tak dalej być nie może. Czas na zmianę!!!
5–8 – trzeba się bardziej starać o higienę. Cztery kroki to twój plan!
9–12 – super, nic nie zmieniaj w swoich zwyczajach.

Ideę do Stomatologa

Pamiętasz, że jeden z czterech kroków zaleca, by regularnie odwiedzać lekarza dentystę? Stomatolog to lekarz, który dba o zęby i całą jamę ustną. Podczas kontroli lekarz obejrzy wszystkie twoje zęby i oceni ich stan. Gdy dojrzy gdzieś dziurę (fachowo zwaną ubytkiem), zaplombuje chory ząb.

Wizyta w gabinecie

Na fotelu

Do lekarza dentysty chodzimy dwa razy w roku. Inaczej mówiąc – co 6 miesięcy. Wpisujesz termin w kalendarz i już. Lepiej przypomnieć rodzicom o wizycie, niż gdyby oni mieli przypominać tobie. Ty przejmij inicjatywę – to wszystko zmienia. Nowoczesny gabinet dentystyczny jest przyjaznym, doskonale wyposażonym miejscem, w którym lekarz dentysta i higienistka dbają o twoje zęby. O ich higienę, zdrowie i wygląd.

RTG?

Czasem podczas zwykłego badania trudno ocenić czy w zębie jest ubytek. Lekarz dentysta zleca wtedy wykonanie zdjęcia rentgenowskiego.

Idziesz na kontrolę

Siadasz na fotelu. Stomatolog uważnie ogląda twoje zęby z każdej strony. Jeśli wszystko jest w porządku, to możecie porozmawiać o profilaktyce, dobrać szczoteczkę, pastę. Jeśli masz ubytek, lekarz dentysta szybko sobie z tym poradzi. Możesz się nawet nie zorientować, kiedy oczyści ząb i założy nowoczesne wypełnienie.

Czy wiesz, dlaczego stomatolog zakłada rękawiczki, maskę i gogle? Ze względu na bezpieczeństwo i higienę lekarza oraz twoje. Wszystkie używane narzędzia są albo jednorazowego użytku albo są starannie sterylizowane. To dziś standard w gabinecie.

Zadanie

W specjalnym notesie zapisuj, kiedy pojawiają się twoje stałe zęby. Możesz robić zdjęcia nowym zębom, poprowadzić wideo-zębo-pamiętnik. Kiedy zajrzysz do niego po latach, pewnie będziesz się śmiać, jak zabawnie wyglądałeś bez zębów. Oprócz robienia notatek i zdjęć, pamiętaj też o regularnym planowaniu wizyt u stomatologa.

Dbaj o zęby. O ich estetyczny wygląd. O to, żeby były zdrowe i mocne. **Uśmiechaj się jak gwiazda!**

Mój garnitur

Data

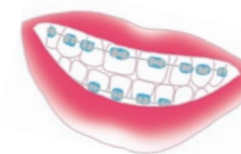

Ważne słowo **ESTETYKA**

Natura stworzyła zęby do gryzienia pokarmu. Współcześnie rola zębów jest szersza – zęby mają również znaczenie estetyczne. Od estetyki zębów, na którą dziś każdy z nas ma wpływ, w dużej mierze zależy wizerunek człowieka.

Czy ortodonta to cudotwórca?

Stale zęby nie zawsze rosną prosto. To nie zależy od ciebie. Gdy twoje stałe zęby rosną z fantazją, a nie w równym rzędku, możesz coś z tym zrobić.

Skonsultuj się z lekarzem dentystą, który skieruje cię do specjalisty – lekarza ortodonta. Ortodonta dobierze aparat do zadań specjalnych, który wyprostuje twoje zęby. Trochę to potrwa, ale warto – pomyśl o efekcie!

Porady Superwiewiórki

Twoje zęby mają ci służyć całe życie. W gabinecie dentystycznym wszyscy ci w tym pomogą.

ankieta

Jak wypadnie przegląd twoich zębów?

Myję zęby dokładnie i regularnie
zawsze (4) często (3) rzadko (2) nigdy (0)

Jem przekąski między posiłkami
nigdy (4) rzadko (2) często (1) zawsze (0)

Żuję gumę bez cukru po posiłku, gdy nie mogę umyć zębów
zawsze (4) często (3) rzadko (2) nigdy (0)

Po wieczornym myciu zębów podjadam
nigdy (4) rzadko (2) często (1) zawsze (0)

Policz punkty:

5 i mniej – o! Nie jest dobrze. Idź do lekarza dentysty najlepiej już jutro, poproś o ratunek. Ostatni moment, by coś z tym zrobić.

6-9 – uważnie posłuchaj tego, co poradzi ci stomatolog. Jest co zmieniać w twoich zwyczajach.

10-15 – pewnie okaże się, że z twoimi zębami wszystko w porządku, ale zwróć uwagę na swoje nawyki. Czy pamiętasz o 4 krokach?

16 punktów – na 100% nie masz się czego obawiać.

To **DOŚWIADCZENIE** pokaże ci działanie kwasu na szkliwo zębów. Eksperyment składa się z dwóch etapów.

Potrzebne są: 2 szklanki, 2 surowe jajka, woda, ocet, barwnik spożywczy.

I etap

II etap

Do jednej szklanki wlej wodę, do drugiej ocet. Do każdej z nich włóż po jednym jajku. Czy coś już zaobserwowałeś? Zapisz to na karcie obserwacji razem z datą i godziną rozpoczęcia eksperymentu. Sprawdź, co się stanie po 12 i 24 godzinach od rozpoczęcia doświadczenia. Jeśli możesz, zrób zdjęcia na początku i na końcu eksperymentu i dołącz do karty obserwacji.

Do tej części eksperymentu możesz przystąpić po zakończeniu I etapu. Po 24 godzinach od rozpoczęcia doświadczenia, do szklanek z wodą i octem dodaj barwnik spożywczy (możesz go kupić w sklepie spożywczym). Ostrożnie wymieszaj. Tak jak podczas I etapu, dokładnie notuj swoje obserwacje i rób zdjęcia.

	DATA:	GODZINA:	DATA:	GODZINA:
PIERWSZE OBSERWACJE (Co się stało zaraz po włożeniu jajek do szklanek)				
OBSERWACJE 12h 				
OBSERWACJE 24h 				

WNIOSKI: **UZUPEŁNIJ ZDANIA WYRAZAMI Z RAMKI.**
 Kwas wypłukał zawarty w skorupce ..... Skorupka, która chroni jajko, stała się .....
 Tak samo powstałe w buzi po jedzeniu kwasy działają na zęby. .... stają się słabsze.
 W efekcie ..... mogą łatwo wnikać w głąb zęba. Zęby chorują, powstaje .....
 Dodatkowo na osłabionych zębach dużo łatwiej tworzą się .....

wapń, bakterie, szkliwo, przebarwienia, próchnica, miękka

zawieszka na drzwi

Pakiet edukacyjny przygotowany w ramach programu „Chroń Dziecięce Uśmiechy” został wydrukowany na papierze Cocoon Silk 135 g i 250 g, 100% recycled. Zastosowanie tego papieru* w całym nakładzie pozwoliło na zredukowanie negatywnego wpływu różnych czynników na środowisko naturalne. Świadczą o tym wyczerpania z ekokalkulatora przy ikonkach zamieszczonych poniżej.

 423 217
kg mniej odpadów

 45 852
kg mniej gazów cieplarnianych

 458 523
km krótsza podróż samochodem (średniej klasy europejskiej)

 11 050 402
litry mniej zużytej wody

 1 040 389
kWh mniej zużytej energii

 687 784
kg mniej zużytego drewna

*w porównaniu z papierem niemakulaturowym. Źródło: European BREF (dane dotyczące papieru z włókien pierwotnych). Dane dotyczące emisji gazów zweryfikowane przez The CarbonNeutral Company.

Zeszyt edukacyjny powstał w ramach programu „Chroń Dziecięce Uśmiechy”.